

Minoo Carta I Tyaa Ra San Pablo Sii Ñiyivi Hebreo Sa Sino Iñi Tuhun Ndyoo

I cahan ra Cristo zehe ra Ndyoo sihin yo sa cuenda zutu ra

¹ Ta sa naha i cahan ra Ndyoo cuaha xaan saha ta cuaha xaan cuhva sihin ñiyivi sa cuu profeta, ta i nacatyí ra cuan sihin ñiyivi sahnú sii yo tandihí sa i catyí ra Ndyoo.

² Zoco vityí nu sa cuñi ndihí tyiemvu i tasi ra Ndyoo sii Zehe ra, ta i cahan ra sihin yo sa cuenda ra Ndyoo Zutu ra. Ta i saha cuenda ra Ndyoo tandihí cuii sa iyo sii ra sii Zehe ra. Ta sihin Zehe ra i zavaha ra Ndyoo ñuu ñiyivi.

³ Ta ndisi xaan Zehe ra Ndyoo sihin sa ndisi sa iyo sii Zutu ra. Ta tandihí cuii sa zavaha Zehe ra Ndyoo, zañaha si vatyí Ndyoo cuu ra. Ndyaca ñaha ra tandihí cuii sa iyo sihin tuhun cahan ra. Maa ra cuu ra i sihi vatyí cua zandasi ra cuatyí yo, ta i zanaa ra sii si. Ta ziquí i nandoto ra, ta i sicundyaa ra siyo cuaha ra Ndyoo Zutu ra, ra ndyaca ñaha andivi. Ta ndyaca ñaha ra sihin ra.

Cahnu ca Zehe ra Ndyoo ta ziquí ángel

⁴ Cahnu xaan ca i nduu Zehe ra Ndyoo ta ziquí ángel, ta sito yo vatyí cahnu ca ra vatyí Zehe Ndyoo cuu sii ra. I saha ra Ndyoo zivi cuan sii ra, ta ñiñi ca si ta ziquí zivi ángel.

⁵ Numinoo saha ta ñá catyi ra Ndyoo sihin numinoo ángel:

Yoho cuu Zehi,

Vityi zañehi vatyi Zehi cuu suun.

Zoco i catyi ra Ndyoo sa cuenda ra Jesús:

Yuhvi cua cuu zutu ra,

Ta maa ra cua cuu zehi.

⁶ Ta quivi i cacu Zehe ra, ra cahnu ca, ñuu ñiyivi ya, i catyi ra Ndyoo:

Nazacahnu tandihi cuii ángel Ndyoo sii ra.

⁷ Catyi ra Ndyoo sa cuenda ángel vatyi:

Tañi tatyí cuu ra, ta tañi ñúhu cuu ra.

⁸ Zoco sa cuenda Zehe ra catyi ra Ndyoo:

Ndyoo cuun, ta cua cundyaca ñohon tandihi cuii tyiemvu.

Ndoo xaan cua cundyaca ñohon.

⁹ Cuñi xoon sa zavaha ñiyivi sa ndoo, ta cuxaan xoon sihin sa ña vaha.

Yucuan cuenda saha ra Ndyoo sa zii xaan ca cuñun ta ziqui tandihi inga ñiyivi.

¹⁰ Ta inga saha i catyi tucu ra Ndyoo sihin ra:

Ra ndyaca ñaha cuun, ta nu i quisaha si i zavohon ñuu ñiyivi,

Ta i zavohon andivi sihin ndohon.

¹¹ Cunaa si cuan, zoco cua ndoo moo.

Cua ndusahnu ñuu ñiyivi ta andivi tañi ndusahnu minoo zahma.

¹² Ta cua natuun sii si tañi minoo zahma ñi cuu si, ta cua nazama si tañi nazama ñiyivi sii zahma ñu.

Zoco yoho ma zamon, ta ma cuu moo ndaha ñi.

¹³ Zoco numinoo saha ñá catyi ra Ndyoo sihin minoo ángel:

Cundyoon siyo cuehi ndya cua zahacanei sii tandihí ra xaan iñi suun ta ziqui cua cuhve sa cundyaca ñohon sii tandihí ra.

¹⁴ Ña tacuan catyi ra Ndyoo sihin ángel vatyí muzu ñi cuu ra cuan. Tasi ra Ndyoo sii ra sa cua tyindyee ra ta zacuenda ra sii ñiyiví cua zacacu ra Ndyoo.

2

Cahnu xaan cuu cuhva zavaha ra Ndyoo sa cua zacacu ra sii ñiyiví

¹ Yucuan cuenda cuñi si sa sino xaan iñi yo sii sa ndisa sa siñi yo, coto zandoo yo sii si.

² I sityiño ra Ndyoo ángel, ta i nacatyí ra ley ra Ndyoo sihin ra Moisés. Sihin ley cuan i sindyaca ñaha maa ra Ndyoo quiví cuan, ta ñu ñá tyaa yahvi i ndoho ñu tandihí saha tañi tahan si.

³ Ta maa tucu yo, ma cuu cacu yo tatu ma tyaa yo yahvi cuhva i cahan ra Jesucristo ra ndyaca ñaha sii yo, cuhva cua zacacu ra sii yo. Cahnu xaan cuu cuhva i zavaha ra. Ta ra i siñi sa cahan ra Jesús i nacatyí ra sihin yo cuhva i catyi ra.

⁴ Ta i zañaha casi ra Ndyoo vatyí sa ndisa cuu tuhun cuan vatyí i zavaha ra zeña ta cuaha nuu sa ndyityí, ta i saha ra cuaha cuhva sa cuu zavaha ñiyiví sihin cuhva sa saha Tatyí Ii ra, cuhva cuñi maa ra Ndyoo.

Ra Jesús cuu ra cua cuhva sa cacu ñiyiví

⁵ Ña saha ra Ndyoo sa cua cundyaca ñaha ángel sii ñuu ñiyiví sa cua coo ityi nuu ca, ñuu ñiyiví sa cahan maa yo tuhun.

⁶ Zoco iyo nu catyi Tuhun Ndyoo tyehen cuhva cahan minoo ra profeta sihin ra Ndyoo sa cuenda ra Cristo:

¿Ñaa ra cuu minoo rayi ta nacohon xaan ñun sii ra,

Ta ñaa cuenda zacahnu xoon sii ra cu zehe ñiyivi?

⁷ Zuhva ni quivi, quivi ndyaa ra ñuu ñiyivi cua zanduluhlu xoon sii ra ta ziqui ángel,

Ta cuee ca cua zanducahnu xoon sii ra,

Cua cuhva xoon cuhva sii ra, ta tyaa xoon yahvi sii ra;

⁸ Ta sohon sa cundyaca ñaha ra tandihi cuii sa iyo. Quivi i saha ra Ndyoo sa cundyaca ñaha ra sii tandihi, ñahñi sa cua cumañi sa ma cuu cundyaca ñaha ra. Zoco tañaha ca cua ndyehe yo sa cundyaca ñaha ra sii tandihi cuii.

⁹ Zoco ndyehe yo sii ra Jesús, ra i quisi ndya gloria. Luhlu ca i nduu ra ta ziqui ángel huhva ñi quivi. Ta vityi zacahnu xaan ra Ndyoo sii ra ta saha xaan ra cuhva sii ra vaty i sihi ra sa cuenda maa yo. Vaha xaan cuu maa ra Ndyoo, ta yucuan cuenda i sihi ra Jesús sa cuenda tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi.

¹⁰ Maa ra Ndyoo i zavaha tandihi, ta sa cuenda maa ra i sino si. Vaha cuu si sa saha ra sa ndyehe ra Jesús tundoho vaty cuhva cuan cua cuu ra Jesús sa cuenda tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi. Sihin cuhva i zavaha ra Jesús ta i zacacu ra sii cuaha xaan ñiyivi, ta cuu nduu ñu ñiyivi ra Ndyoo ta cuhun ñu gloria. Ta sihin tundoho sa i ndyehe ra Jesús ta i nduu ra ra cua cuhva sa cua cacu ñiyivi. Cuhva cuan i zavaha ra tandihi sa cuñi maa ra Ndyoo.

¹¹ Ñiyiví sa sa nduvaha sihin ra Ndyoo ta ra i zanduvaha sii ñu, ñn ñi Zutu ñu. Yucuan cuenda ña cahan nuu ra zanduvaha sii ñu sa catyi ra vatyí tahan ra cuu sii ñu.

¹² Tyehen catyi ra:

Ndyoo Zuti, cua quehin tuhun nuu yañi,
Cua zacahni suun nu yucu ñiyiví sino iñi suun.

¹³ Ta inga saha i catyi ra:

Nñi xaan cua cuu iñi sii Zuti.
Ta inga tucu saha i catyi ra:

Ica vii ya sihin zehi, ñiyiví i saha ra Ndyoo sii.

¹⁴ Zehe ra Cristo, coño ñuhu ta niñi cuu ñu. Yucuan cuenda i nduu tucu ra Jesús minoo ñiyiví sa iyo coño ñuhu ta niñi. Vatyí tatu cua nduu ra minoo ñiyiví cua cuu cuu ra, ta sihin cuhva cuan zanaa ra cuhva iyo sii cuihna. Vatyí maa ra cuihna cuu ra i quisaha sihin tuhun sa sihi ñiyiví.

¹⁵ Zoco sihin cuhva sa sihi ra Jesús ta i zanaa ra cuhva sa sahñi cuii cuihna sii ñiyiví, ta zacacu ra Jesús sii ñiyiví sihin tuhun sa yuhu xaan ñu coto cuu ñu. Tañi sa nuhñi ñiyiví tandihí quiví i cuu si vatyí i yuhu xaan ñu sa cuu ñu.

¹⁶ Ndisa cuii vatyí ñá quisi tyindyee ra Jesús sii ángel. Zoco quisi tyindyee ra sii tandihí zehe ra Abraham.

¹⁷ Yucuan cuenda i nduu ra ñiyiví sa ndisa tañi tandihí maa yo, ra cu yañi ra. Ta sa cuenda cuan cundahvi xaan iñi ra sii yo. Zavaha ra tandihí sa catyi ra Ndyoo, ta cuu ra zutu ya cahnu sa cuenda yo ityi nuu ra Ndyoo. Ta i tyiyahvi ra sa cuenda cuatyí ñiyiví.

¹⁸ Maa ra i ndyehe xaan tundoho cuhva i nducu coto ihñi cuihna sii ra, zoco ñahñi sa ña vaha i

zavaha ra. Ta yucuan cuenda cuu xaan tyindyee ra sii ñiyiví quiví nducu coto ihñi cuihna sii ñu.

3

Ra Jesús, cahnu ca ra ta ziqui ra Moisés

¹ Yucuan cuenda, ndoho hermanos, i casi ra Ndyoo sii ndo vatyí cua zanduvaha ra sii ndo. I casi ra sii ndo vatyí cahun ndo gloria. Vityí cuñi sa cua nacañi iñi ndo sa cuenda ra Jesús. Maa ra cuu ra i tasi ra Ndyoo sihin tyiño ra. Ta ra cu zutu ya cahnu cuu ra sa cuenda maa yo, ta sino xaan iñi yo sii ra.

² I tava ra Ndyoo tyiño sii ra Jesús sa cuu ra zutu ya cahnu sa cuenda yo, ta i zavaha ra tandihí sa cuñi maa ra Ndyoo. Tañi ra Moisés i zavaha ra tandihí sa cuñi ra Ndyoo nu i siyucu ñiyiví hebreo quiví cuan. Ta ñiyiví hebreo i cuu ñiyiví sii maa ra Ndyoo.

³ Ta cahnu ca ra cuu ra Jesús ta ziqui ra Moisés vatyí ñiñi ca cuu ra zandaa minoo vehe ta ziqui maa si.

⁴ Tahan tahan vehe sa iyo, iyo ra zandaa sii si, zoco ra i zavaha tandihí cuu maa ra Ndyoo.

⁵ Vaha xaan sa i zavaha ra Moisés sihin ñiyiví ra Ndyoo quiví cuan, zoco minoo muzu ra Ndyoo ñi i cuu maa ra ta minoo ra saha sa ndaa ñi i cuu ra. I nacatyí ra sihin ñiyiví tandihí sa i catyí ra Ndyoo sihin ra.

⁶ Zoco ra Cristo cuu ra zehe ra Ndyoo, ta i zavaha ra tandihí sa i catyí ra Ndyoo. Ndyaca ñaha ra sii tandihí ñiyiví sa sino iñi sii ra Ndyoo. Ta maa yo cuu vehe ra Ndyoo tatu ma yuhu yo cahan yo

tuhun ra ndya cuhva ndya cua quisi tucu ra Jesús.
Ta tatu z#i xaan cuñi yo n#i ñi sa ndatu yo sii ra.

*Cua quitatu ñiyivi sa sino ndisa cuii iñi sii ra
Ndyoo*

⁷ Yucuan cuenda catyi Tatyí Ii ra Ndyoo:
Vityi tatu siñi ndo sa cahan ra Ndyoo,

⁸ Ma zandundava xaan ndo iñi ndo,
Tañi i zavaha ñiyivi hebreo quivi i nducu coto ihñi
ñu sii ta i zacuxaan xaan ñu sii nu i sica noo
ñu minoo nu ityi xaan.

⁹ Yucuan i nducu coto ihñi xaan ñu sii vazu i
ndyehe ñu cuhva i zavehi uu xico cuiya.

¹⁰ Yucuan cuenda i cuxein sihin ñiyivi cuan,
Ta i catyi: “Tandihí saha zandoo ñu ityi vaha ta sica
noo ñu minoo ityi ña vaha, ta zandavi ñaha
si sii ñu,

Ta ña cuñi ñu coto ñu cuhva cuñi sa cua zavaha ñu.”

¹¹ Ta i cuxaan xein, ta i catyi: “Sa ndisa cuii vatyí
ma cuhva mi sa cua saa ñu nu i zanduvehi
nu cua quitatu ñu.”

¹² Tacuan i catyi ra Ndyoo. Yucuan cuenda coto
vaha ndo sii ndo hermano coto ñaha ma sino ndisa
cuii iñi ndo sa cahan ra Ndyoo, ta cua zaña ndo sii
ra Ndyoo ndito ta cuhun ndo inga ityi.

¹³ Cuhva ndo tundyee iñi sii minoo ndo ta sii
inga ndo tandihí quivi n#i ñi sa cuu ca, ta cuhva
cuan, yoñi ndo cua zandavi ñaha cuatyí sii. Vatyí
tatu zandavi ñaha cuatyí sii ndo cua zanduñihi ndo
iñi ndo ta ma tyaa ca ndo yahvi sii ra Ndyoo.

¹⁴ Tatu n#i xaan cuu iñi yo sii ra Ndyoo ndya
cuhva ndya cua ndihí ñuu ñiyivi, #n ñi cua ñihi yo
sa vaha sihin ra Cristo.

¹⁵ Ta ma naa iñi ndo vatyí vityí cuu nu catyí ra Ndyoo:

Vityí tatu cuiñi ndo sa cahan ra Ndyoo,
Ma zanduñihi ndo iñi ndo tañi i zavaha ñiyivi
hebreo quivi i zacuxaan ñu sii.

Catyí ra Ndyoo.

¹⁶ ¿Ta yoo cuu ñiyivi i siñi sa cahan ra Ndyoo ta i zacuxaan ñu sii ra? Ñiyivi cuan cuu ñu cuahan sihin ra Moisés. Ta cuahan ra ityí nuu, ta i tava ra sii ñu ñuu Egipto quivi cuan.

¹⁷ ¿Ta yoo sihin i cuxaan ra Ndyoo uu xico cuiya? Zuun ñi sihin ñiyivi cuan i cuxaan ra vatyí i zavaha ñu cuatyí, ta yucuan cuenda i sihi ñu sisi cuhu ityí cuahan ñu.

¹⁸ ¿Ta yoo sii saha ra Ndyoo tuhun ra vatyí ma cuhva ra sa cua saa ñu nu cua quitatu ñu? I saha ra tuhun cuan sii ñiyivi ñá tyaa yahvi sii ra.

¹⁹ Ta cuhva cuan ndyehe yo vatyí ñá cuu quihvi ñu vatyí ñá sino ca iñi ñu sa catyí ra Ndyoo.

4

¹ Vityí iyo ca tuhun i saha ra Ndyoo sa cuenda sa quihvi ñiyivi ra nu cua quitatu ñu. Yucuan cuenda cuñi si sa cuyuhu yo coto coo zuhva maa ndo sa cua catyí ra Ndyoo vatyí ma cuu quihvi ndo.

² Ndisa vatyí sa ñihi maa yo Tuhun Vaha ra Ndyoo tañi i ñihi ñiyivi sahnu hebreo sii si. (Tuhun cuan cuu nu i catyí ra Ndyoo vatyí cua cuhva ra minoo nu cua quitatu yo), zoco ñá tyindyee si sii maa ñu vatyí ñá sino ndisa cuii iñi sii si.

³ Ta maa ñi maa yo sa sino iñi, cuu quihvi yo nu cua quitatu yo tañi sa catyí maa ra Ndyoo:
Sa cuxein ta sehi tuhun vatyí ñiyivi ña sino iñi sii,

Ma cuu quihvi ñu nu cua quitatu ñu.

Catyi ra Ndyoo. Tacuan i catyi ra vazu sa ndyaa listo si ndya quivi i ndihi zavaha ra ñuu ñiyivi.

⁴ Vaty iyo nu i catyi ra tyehen sa cuenda quivi cu usa cuan: “I quitatu ra Ndyoo quivi cu usa cuan, ta ñá zatyño ca ra quivi cuan.”

⁵ Ta iyo tucu nu catyi si tyehen: “Ndaha cuii ñi ma cuu quihvi ñu nu cua quitatu ñu sihin.” Catyi ra Ndyoo.

⁶ Iyo ca ñiyivi cua quihvi vaty ñiyivi i ñihi tuhun cuan sa xihna ñi, ñá cuu quihvi ñu vaty ñá tyaa ñu yahvi sii ra Ndyoo.

⁷ Yucuan cuenda i saha tucu ra Ndyoo inga saha sa cua cuu quihvi ñiyivi. I cahan ra Ndyoo sihin ra David, ta i nacaty i ra David tyehen, cuhva i catyi tucu ra Ndyoo inga saha zuun ñi cuhva tañi i catyi ra sihin ñiyivi hebreo ta sa naha:

Vityi tatu cuiñi ndo sa quehin,

Ma zañihi ndo iñi ndo.

⁸ Tatu sa i sindyaca ra Josué sii ñiyivi nu cua quitatu ñu sa ndisa cuii, ma cahan ca ra Ndyoo inga saha sa cuenda inga quivi nu cua cuu quihvi ñiyivi nu cua quitatu ñu.

⁹ Zoco i cahan ra cuhva cuan vaty cumañi ca quihvi ñiyivi ra Ndyoo nu cua quitatu ñu sa ndisa cuii.

¹⁰ Tatu sa quihvi minoo ra nu saha ra Ndyoo nu cua quitatu ra, sa zandoo ra cuan tyiño ra ta quitatu ra tañi i quitatu ra Ndyoo quivi sa ndihi zavaha ra ñuu ñiyivi.

¹¹ Yucuan cuenda nanducu xaan yo cuhva quihvi yo nu cua quitatu yo yucuan; natyaa yo

yahvi sii ra Ndyoo coto cuu yo tañi i cuu ñiyivi hebreo ta sa naha ta ma cuñihi yo saa yo.

¹² Vatyí tandihí cuii tuhun cahan ra Ndyoo, ndito si, ta iyo xaan cuhva sihin si. Ñihi xaan si tañi minoo espada ta cuñihi si saa si ndya añima yo ta ndya sa siñi tuñi sii yo. Ta zañaha casi Tuhun Ndyoo sii yo ñaa sa sica iñi yo sihin añima yo tatu vaha si a ña vaha si.

¹³ Ñahñi maa sa cuu cuxehe nuu maa ra Ndyoo. Sito maa ra tandihí cuii sa zavaha tandihí ñiyivi nacahnu ñuu ñiyivi. Ta cua nacuhva cuenda yo sii ra tandihí cuii sa zavaha yo.

Ra Jesús cuu ra cu zutu ya cahnu

¹⁴ Ra Jesús, zehe ra Ndyoo cuu sii ra, ta maa ra cuu zutu ya cahnu sa cuenda yo ityi nuu ra Ndyoo ndya gloria. Yucuan cuenda natiñ cuenda vaha yo cuhva sa sino xaan iñi yo sii ra.

¹⁵ Vatyí ra cu zutu ya cahnu sa cuenda maa yo, cutuñi iñi ra ñaa cuenda cuñi yo zavaha yo cuatyí vatyí i nducu coto ihñi cuihna sii ra tandihí cuii cuhva tañi nducu coto ihñi ra sii maa yo, zoco ñá zavaha ra Jesús numinoo cuatyí.

¹⁶ Yucuan cuenda ña vaha sa yuhu yo. Nacaca xaan yo sii ra Ndyoo vatyí tyindyee ra sii yo. Ta cua tyindyee ra sii yo vatyí cua cundahvi iñi ra sii yo, ta cua zaha ra tumañi iñi sii yo ta tyindyee ra sii yo tatu iyo sa siñi ñuhu sii yo.

5

¹ Tandihí ra cu zutu ya cahnu sa cuenda ñiyivi hebreo, ñiyivi cuu maa ra. I casi ra Ndyoo sii ra vatyí cua cahan ra sa cuenda tandihí ñiyivi ityi nuu

ra Ndyoo. Sahñi ra quitì ta saha tucu ra inga sa saha maa ñiyivì sa cuenda cuatyì ñu.

² Iyo saha i zavaha tucu maa ra sa ña vaha. Yucuan cuenda cutuñi iñi maa ra cuhva iyo ñiyivì, ta vii xaan i sicoo ra sihin ñiyivì tondo ta sihin ñu i zaña ityi vaha tatu i ndu-uu iñi ñu cuatyì ñu.

³ Ta sa cuenda cuatyì ñiyivì ta cuatyì tucu maa ra, ñiñi xaan cuñi si sa cua cahñi ra quitì.

⁴ Zoco yivì maa ra i catyi vatyì cua quihin ra tyiño sa cuu ra ra cu zutu. Maa ra Ndyoo i casi sii ra, zuun ñi cuhva tañi i casi ra sii ra Aarón.

⁵ Ta zuun ñi cuhva cuan, ñá zanduñiñi ra Cristo sii ra, ta yivì maa ra catyi vatyì cua nduu ra minoo ra cu zutu ya cahnu. Ña tacuan. Maa ra Ndyoo cuu ra i casi sii ra Cristo. I catyi ra Ndyoo sihin ra:
Yoho cuu zehi;
Vityi zanducahnu mi suun.

⁶ Ta inga saha i catyi ra Ndyoo sihin ra tyehen: Minoo ra cu zutu cua cuun tandihì cuii tyiemvu. Cua cuun tañi ra Melquisedec.

⁷ Quivì i cuu ra Jesús minoo ñiyivì ihya ñuu ñiyivì, i cahan xaan ra sihin ra Ndyoo, ta ñihi xaan i sacu ra ta i sica xaan ra tumañi iñi sii ra vatyì cuu zacacu ra Ndyoo sii ra ta ma cuu ra. Ta i siñi ra Ndyoo sa cahan ra vatyì cua zavaha ra tandihì sa catyi ra Ndyoo.

⁸ Ta vazu zehe ra Ndyoo cuu sii ra Jesús, zoco sihin cuhva i ndyehe ra tundoho ta i cutuhva ra tyaa ra yahvi sii ra Ndyoo.

⁹ Ta sa yaha cutuhva ra tandihì sa cuñi ra Ndyoo sa coto ra, ta ziquì i ñihi ra cuhva saha ra sa cundito ñiyivì tandihì cuii tyiemvu, tandihì ñiyivì tyaa yahvi sii ra

¹⁰ vatyi i casi ra Ndyoo sii ra sa cuu ra minoo ra cu zutu ya cahnu zuun ñi cuhva tañi i cuu ra Melquisedec.

Ica xaan zandoo yo Tuhun Ndyoo tatu sa sino iñi yo

¹¹ Iyo cuaha xaan sa cuñi catyi sa cuenda ra Cristo, zoco yii xaan cua zacutuñi vehi iñi ndo vatyi zoho xaan ndo.

¹² Vityi sa naha sino iñi ndo, ta tahan si cuu ndo maestro sii inga ñiyivi. Zoco sii maa ndo siñi ñuhu ca sa zañaha ñiyivi sii ndo inga saha zuhva zuhva ñaa sa catyi Tuhun Ndyoo. Cuu ndo tañi sa lee. Ndyo vityi sihi ca ndo zicui, ta ña cuu casi vaha ndo xita. Quehin ziqui minoo cuhva, cuhva iyo ndo sihin Tuhun Ndyoo.

¹³ Tatu sihi ca ndo zicui cuñi si catyi si vatyi ña cutuñi vaha iñi ndo Tuhun Ndyoo, ta cuu ndo tañi sa lee.

¹⁴ Ta ña cuu casi vaha ndo xita ta cuu ndo tañi ñiyivi sahnu sa cuenda Tuhun Ndyoo tatu ma quisaha nacoto xihna ndo ñaa sa cuu sa vaha ta ñaa sa cuu sa ña vaha ta zavaha ndo maa ñi sa vaha.

6

¹ Yucuan cuenda, nazandoo yo cuhva i cuu yo ta nu quisaha sino iñi yo sii ra Cristo, ta nacuahnu yo sa ndisa cuui sihin Tuhun Ndyoo. Ma nacani tucu ndo inga saha Tuhun Ndyoo aña ndo ta ziqui naquisaha ndaca tucu ndo tucahnu iñi sii ra Ndyoo ta quisaha sino tucu iñi ndo uu a uñi tahan saha.

² Ma zacuahha xaan ca yo ziqui cuhva yozo caa cua coo ndutya ñiyivi ta yozo caa ñihi ñiyivi Tatyi

Ii. Ta ma zacuaha xaan ca yo sa cuenda yozo caa cua nandoto ñiyiví ta cuhva cua tasi tuñi ra Ndyoo sii ñu.

³Tatu cua cuhva ra Ndyoo, vityi cua yaha yo ityi nuu ca ta cahan yo inga ca tuhun.

⁴⁻⁶Ñiyiví sa sito Tuhun Ndyoo sa ndisa ta ñihi ñu sa vaha sa saha ra Cristo sii ñu ta tin cuenda ñu sii Tatyí Ii, ta tatu sa sito ñu vatyí vaha xaan cuu Tuhun Ndyoo ta tuu iñi ñu vatyí saha xaan ra Cristo cuhva sii ñiyiví sino iñi sii ra. Tatu sa sito ñu tandihí cuhva cuan ta zandoo ñu sii ra Cristo ta catyí ñu vatyí ña vaha ra ta ña sino ca iñi ñu, ma cuu ca zasino yo iñi ñiyiví sa caa tacuan. Ma zama tucu ñu cuhva iyo ñu inga saha. Inuu ñi nduu ñu sihin ñiyiví i sahní sii ra Cristo nuu cruz vatyí sihin cuhva zavaha ñu ta sihin cuhva sa quiñi cahan ñu saha xaan ñu ticahan nuu sii maa ra Cristo vatyí cahan xaan ñiyiví sii ra sa cuenda cuhva zavaha ñu.

⁷Tañi cuhva sii minoo ñuhu. Tatu coon vaha zavi nuu si ta sahnú vaha itu a ñaa sa tasi ñiyiví yucuan, tyindyee ñuhu cuan sii ñu, ta ñihi ñuhu cuan sa vaha sii ra Ndyoo.

⁸Zoco tatu saha si maa ñi iñu ta yucu sa ñahñi yahvi ndyaa, ñahñi yahvi ndyaa tucu ñuhu cuan. Cua catyí ñiyiví vatyí ña vaha si, ta cua cayu si.

Ni xaan cuu iñi yo vatyí sa sito yo vatyí cua ñihi yo sa vaha xaan cuee ca

⁹Ndoho hermanos, cuñi xein sii ndo, ta vazú quehin sa tacuan, zoco site vatyí iyo vaha maa ndo sihin Tuhun Ndyoo, ta ña iyo ndo tañi ñuhu ña vaha cuan. Site vatyí zavaha maa ndo sa vaha tañi zavaha ñiyiví cua cacu.

10 Vatyí ndoo xaan cuu maa ra Ndyoo, ta ma naa iñi ra cuhva i zatyíño ndo tyiño ra ta cuhva cuñi xaan ndo sii ñiyívi ta tyindyee ndo sii inga ñiyívi sino iñi sii ra vatyí cuñi xaan ndo sii maa ra. Ta tacuan zavaha ndo ndya cuhva ndya vityí.

11 Ta cuñi xein sa cua sino vaha iñi tahan tahan ndo sii ra Cristo ndya cua cuhva ra Ndyoo sa cundito ndo tandíhi cuii tyiemvu.

12 Ta cuhva cuan ma cuzusa ndo, zoco cua zavaha ndo cuhva zavaha ñiyívi sino xaan iñi sii ra Ndyoo. Vatyí maa ñu zandyee xaan ñu iñi ñu ndyehe ñu tundoho, ta ma zaña ñu sa sino iñi ñu vatyí sihin cuhva cuan cua ñihi ñu sa vaha sa catyí ra Ndyoo sa cua cuhva ra sii ñu.

13 Quiívi i catyí ra Ndyoo sihin ra Abraham vatyí ndisa cuii cua cuhva maa ra minoo sa cua cuhva ra sii ra Abraham, ñá ñihi ra Ndyoo zívi inga ra cahnu ca cua cahan ra ta cua coto ra Abraham vatyí ndisa cuii sa cahan ra. Yucuan cuenda i cahan ra Ndyoo zuun ñi sihin zívi maa ra vatyí ñahñi inga ca zívi cahnu ca tañi zívi maa ra Ndyoo.

14 Tyehen i catyí ra Ndyoo sihin ra Abraham: “Ndisa cuii cua tyindyeyi suun, ta cua zanducuaha xein suun.” Catyí ra.

15 Ta ra Abraham i zandyee ra iñi ra ta i ndatu ra quiívi cua cuhva ra Ndyoo sa sa catyí ra. Ta ndisa i ñihi ra Abraham sii si.

16 Cuhva iyo ñiyívi ñuu ñiyívi, tatu saha minoo ra tuhun ra sii ñu sa cuenda minoo tyiño sa cua zavaha ra, saha tucu ra cuan zívi inga ra cahnu ca ta zívi tucu maa ra vatyí tatu ma zavaha ra cuhva catyí ra, cua tasi tuñi ra cahnu cuan sii ra. Ta sihin

cuhva cuan ta ndoo ñiyiví vaha vatyi sito ñu vatyi cua zavaha ra cuhva sa sa catyi ra.

¹⁷ Ta zuun ñi cuhva cuan i zavaha ra Ndyoo. I cuñi ra zañaha ra sii ñiyiví vatyi ndisa cuii ra sa cahan ra ta ña zama ra inga cuhva, yucuan cuenda i cahan ra zuun ñi sihin ziví maa ra.

¹⁸ Tacuan i zavaha ra. I saha ra tuhun ra ta i saha ra ziví ra, ta nduu tahan si cuan ma cuu zama si vatyi ma cuu cuvatyá ra Ndyoo. Ta yucuan cuenda maa yo, ra sa quihví nu cua zacacu ra Ndyoo sii yo, cuu cuní xaan íñi yo ta cuu tñn cuenda vaha xaan yo cuhva i catyi ra Ndyoo vatyi cua cuhva ra sii si sii yo.

¹⁹ Tañi minoo barco, iyo minoo caa vee xaan sa zanoo ñiyiví sisi ndutya ityi zuhma barco ta ma cuu cuhun barco cuan ndya vaha ñi. Ta tacuan tucu maa yo. Ma caca xaan íñi yo tatu cacu yo a ma cacu yo vatyi tuhun i saha maa ra Ndyoo sii yo, ndoo si sihin yo tandíhi cuii tyiemvu. Ta vityi sa cuenda sa ñí íñi yo sii sa catyi maa ra Ndyoo sihin yo ta cuu si tañi sa sá saa yo gloria

²⁰ vatyi sa cuahan maa ra Jesús ndya indyacuan. Sa cuahan maa ra ityi nuu ca sa cuenda maa yo. Ta yucuan i ñihi ra minoo tyiño sa ma ndíhi sa cuu ra ra cu zutu ya cahnu zuun ñi cuhva tañi i cuu ra Melquisedec.

7

Zutu ya cahnu cuu ra Jesús zuun ñi cuhva tañi i cuu ra Melquisedec

¹ Ra Melquisedec i cuu ra rey ñuu Salem, ta i cuu ra ra cu zutu cuenda ra Ndyoo cahnu. Ta minoo saha i tahan ra sii ra Abraham sa nasaa ra ta sa

yaha sahñi ra sii ohon tahan rey. Ta i zoco ñaha ra Melquisedec sii ra Abraham.

² Ta tandihî ndaha tyiño ta xuhun i nama ra Abraham sii rey ra i sahñi ra, i saha maa ra minoo sa tahan tahan usi tahan si sii ra Melquisedec. Ziivi maa ra Melquisedec cuñi si catyi si “rey ra ndoo xaan”. Ta rey i cuu ra ñuu Salem. Ta sa yucuan cuñi si catyi si minoo nu cua cuyucu ñiyivi sihin sa taxi ñi.

³ Ñahñi nu catyi si yoo ra cuu zutu ra Melquisedec a yoo ña cuu zihî ra a yoo cuu inga ñiyivi sii ra. Ta ñahñi nu catyi si ama i cacu ra a ama i sihi ra. Cuu ra minoo ra cu zutu tandihî cuii tyiemvu tañi ra cu Zehe ra Ndyoo.

⁴ Zaha ndo cuenda vatyi minoo ra ñiñi xaan cuu ra vatyi ra Abraham i cuu ra zutu sii tandihî ñiyivi sa sino iñi sii ra Ndyoo, ta i saha xaan ra sa vaha sa i nama ra sii ra Melquisedec.

⁵ Catyi ley ra Ndyoo vatyi tandihî zehe ra Leví, ra cuu ra cu zutu, cuu quihin ra xuhun ñiyivi. Cuu quihin ra minoo sa tahan tahan usi tahan xuhun ñu. Cuu quihin ra xuhun cuan sii ra tahan ra.

⁶ Zoco yivi ra tahan ra Abraham i cuu sii ra Melquisedec, zoco zuun ñi i quihin ra Melquisedec xuhun ra Abraham ta i zoco ñaha ra sii ra Abraham. Ta sii ra Abraham, i saha xaan ra Ndyoo tuhun ra.

⁷ Sito tandihî ñiyivi vatyi ra cahnu ca cuu ra zoco ñaha sii inga ra.

⁸ Ra cu zutu, ñiyivi sii ra Leví, quihin ra xuhun ñiyivi, ta cuee ca ta cua cuu ra, zoco cahan Tuhun Ndyoo sa cuenda ra Melquisedec tañi sa ndito ca ra.

⁹ Ta ra Leví ta zehe ra, cuu ra tuhva quihin xuhun ñiyivi sa cuenda tyiño ra sa cuu ra ra cu zutu, zoco cuu catyi yo vatyí i tyiyahvi ra Leví xuhun sii ra Melquisedec quivi i tyiyahvi maa ra Abraham vatyí ñiyivi sahnu ra Leví i cuu sii ra Abraham.

¹⁰ Vatyí cua cuu ra Leví tata ra Abraham quivi i tahan ra Melquisedec sii ra Abraham.

¹¹ Saha ra Ndyoo ley ra sii ra Moisés zehe ra Leví. Ta catyi ley cuan vatyí tata ra Leví cua cuu ra cu zutu. Tatu sa vatyí cuu nduvaha ñiyivi sihin ra Ndyoo sihin cuhva i zavaha zehe ra Leví, ra cuu ra cu zutu, ña siñi ñuhu sa tasi ra Ndyoo sii inga ra cu zutu tañi ra Melquisedec (ta ra Cristo cuu ra i tasi ra Ndyoo). Tatu ñá siñi ñuhu ra Cristo, cua tasi tucu ra Ndyoo sii inga ra cu zutu, ra cu zehe ra Leví, zoco ñá zavaha ra tacuan.

¹² Ta quivi i tasi ra Ndyoo sii inga nuu ra cu zutu, yucuan ta i nazama ley ra.

¹³ Ta ra sa cahan yo tuhun ihya (ra Cristo cuu ra) ta yivi zehe ra Leví cuu sii ra. Ta ñiyivi sii ra ña tahan si sii ñu cahñi ñu quití ta cuhva ñu sii tí sii ra Ndyoo nu altar.

¹⁴ Ra Judá i cuu ñiyivi sahnu sii ra Jesús, ta ñá catyi ra Moisés vatyí cua coo ra cu zutu sii ñiyivi sii ra Judá.

¹⁵ Zoco ndisi xaan ndyehe yo vatyí i zama ra Ndyoo cuhva tuhva ñiyivi sii ra vatyí i quisi ra Cristo ta cuu ra ra cu zutu ya cahnu zuun ñi cuhva i cuu ra Melquisedec.

¹⁶ Yivi tata ra Leví i cuu sii ra Cristo. Ta yucuan cuenda ña tahan si sa cuu ra ra cu zutu. Zoco cuu

ra zutu vatyí iyo xaan cuhva sii ra ta vatyí ma cuu cuu ra.

¹⁷ Ta tacuan i catyí minoo ra tyaa Tuhun Ndyoo nu i tyaa ra tyehen:

Yoho cua cuu minoo ra cu zutu tandihí cuii tyiemvu

Zuun ñi cuhva tañi i cuu maa ra Melquisedec.

¹⁸ I tyaa siyo ra Ndyoo sii ley sahnú cuan vatyí ñá cuu tyindyee si sii ñiyiví

¹⁹ vatyí ñá zanduvaha si sii ñiyiví sihin ra Ndyoo. Zoco vityí iyo inga cuhva vaha ca, ta sa cuenda maa si cuu tuhva yo sii ra Ndyoo (vatyí zanduvaha ra Cristo sii yo sihin ra Ndyoo).

²⁰ I saha ra Ndyoo ziví ra quiví i catyí ra vatyí ma naa cuhva sa cuu ra Cristo minoo ra cu zutu tandihí cuii tyiemvu.

²¹ Ñá cahan ra Ndyoo cuhva cuan sa cuenda inga ra cu zutu, zoco ñihi xaan i cahan ra Ndyoo ta i saha ra ziví ra quiví i saha ra tyiño sii ra Cristo, ta i catyí ra:

Sa cahan ra Ndyoo, ta ma zama ra inga cuhva:

“Yoho cua cuu minoo ra cu zutu tandihí cuii tyiemvu

Tañi ra Melquisedec.”

²² Sa cuenda ra Cristo, vaha xaan ca tyiño saa ya ta ziquí tyiño sahnú.

²³ Cuhva i sicoo tyiño sahnú cuan, cuaha xaan ra cu zutu i sicoo vatyí tuhva ra cuan sihi ta ziquí ñá cuu ca zavaha ra tyiño cuan.

²⁴ Zoco ra Cristo cuu ra cu zutu tandihí cuii tyiemvu vatyí ma cuu ca ra cuan.

²⁵ Yucuan cuenda cuu zacacu ndisa cuii ra sii tandihí ñiyiví natuhva sii ra Ndyoo sa cuenda maa

ra vatyi ndito ra tandihĩ cuii tyiemvu, ta cuu cahan ra sihin ra Ndyoo sa cuenda yo.

²⁶ Maa ra cuu ra cu zutu sa siñi ñuhu sii yo vatyi ii xaan ra; yoñi cuu tyaa cuatyí sata ra. Numinoo saha ta ñá zavaha ra sa ña vaha. Vazu ñiyiví cuu ra tañi maa yo, zoco ñahñi cuatyí ra, ta ñin ñi ndyaa ra sihin ra Ndyoo gloria.

²⁷ Ña zavaha ra tañi i zavaha ra cu zutu ta sa naha vatyi ña cuñi si sa cahñi ra quití tandihĩ quiví sa cuenda cuatyí maa ra ta sa cuenda cuatyí ñiyiví vatyi sa yaha zavaha ra cuhva cuan quiví i saha ra sii maa ra ta i sihi ra sa cuenda maa yo.

²⁸ Cuhva i sicoo ley sahnũ, ndya maa ra cu zutu ta i sicoo cuatyí ra, zoco cuee ca i saha ra Ndyoo ziví ra ta i tyaa tyiño ra sii zehe ra sa cuu ra ra cu zutu, ta ñahñi cuatyí ra iyo tandihĩ cuii tyiemvu.

8

Cahan ra Jesús sihin ra Ndyoo sa cuenda yo

¹ Ihya cuu minoo sa ñiñi sa i catyi ndi sihin ndo. Iyo minoo zutu ya cahnu sa cuenda maa yo. Vaha ca ra ta ziquí ra cu zutu i zatyíño tyiño ra Ndyoo cuhva sahnũ. Ndyaa ra gloria siyo cuaha ra Ndyoo nu ndyaca ñaha ra Ndyoo tandihĩ.

² Yucuan zatyíño ra Cristo nu ii, nu cu si vehe ñuhu ra Ndyoo sa ndisa vityi. Maa ra Ndyoo i zavaha sii si ta yiví ñiyiví.

³ Tahan tahan ra cu zutu ya cahnu cuñi si sa cua coo sa cua cuhva ra sii ra Ndyoo. Yucuan cuenda cuñi si sa coo tucu sa cua cuhva ra Cristo sii ra Ndyoo.

⁴ Tatu sa vatyi ndyaa ra Cristo ñuu ñiyiví vityi, ma cuu ra minoo zutu ya cahnu ihya ñuu ñiyiví

vatyi sa iyo ra saha sa saha ra sii ra Ndyoo cuhva catyi ley sahnú.

⁵ Ra yucuan zavaha ra minoo cuhva ñi, ta zacahnu ra sii ra Ndyoo sisi minoo vehe sa caa tañi caa sa iyo sisi gloria. Vatyí quiví sa cuñi zandaa ra Moisés sii si i catyi ra Ndyoo sihin ra vatyí nazacuenda vaha ra ta zavaha ra sii si tañi cuhva i zañaha ra Ndyoo sii ra xiñi yucu Sinaí.

⁶ Zoco ra Cristo, i ñihi ra minoo tyiño vaha xaan ca ta ziqui tyiño i zavaha ra cu zutu ta sa naha. Sa cuenda tyiño saa i zandaa ra Ndyoo sihin ñiyiví sino iñi sii ra Cristo ta vityi cahan ra Cristo sa cuenda yo sihin ra Ndyoo. Vaha ca tyiño saa ya ta ziqui tyiño sahnú cuan vatyí vaha ca cuhva i cahan ra Ndyoo quiví i zandaa ra sii si.

⁷ Ñá zatyíño vaha tyiño sahnú cuan vatyí tatu sa vatyí i zatyíño vaha si ma cuñi si sa coo inga sa saa.

⁸ Zoco zuun ñi maa ra Ndyoo catyi vatyí cuñi si sa zama tyiño sahnú cuan vatyí i catyi ra:

Cua coo quiví sa cua zandei inga tyiño sihin ñiyiví hebreo, ñu ndyaa nu cu si Israel ta ñu ndyaa nu cu si Judá.

⁹ Ma cuu si tañi tyiño i zandei sihin ñiyiví sahnú sii ñu quiví i tave sii ñu ñuu Egipto;

Vatyí maa ñu, ña tyaa ñu yahvi tyiño i zandei sihin ñu,

Ta yucuan cuenda i zandoo ihne sii ñu.

Catyí ra Ndyoo.

¹⁰ Zoco ihya cuu tyiño saa sa cua zandei sihin ñiyiví hebreo cuee ca, catyi ra Ndyoo.

Cua tyei ley sisi sa siñi tuñi xiñi ñu ta sisi añaima ñu;

Ta yuhvi cua cuu Ndyoo sii ñu,

Ta maa ñu cua cuu ñiyiví sii.

11 Ta ma cuñi ca si sa zacuaha ñu sii ñiyiví yucu yaty sihin ñu a sii ra tahan ñu.

Ma cuñi si sa catyi ñu: “Nacoto ndo sii ra Ndyoo”; Vaty tandihí cuii ñu cua coto sii mi, ndya ra sahnua ca ta ndya ra ndyihí.

12 Vaty cua cundahví iñi sii ñu sa cuenda sa ña vaha sa i zavaha ñu,

Ta ma nacohon ca iñi cuatyí ñu.

13 Quiví i cahan ra Ndyoo cuhva ya sa cuenda minoo tyiño saa, cuñi si catyi si vaty sa zandihí ra cuhva sa cuenda tyiño sahnua. Ta sa cua naa si.

9

Vehe ñuhu sa iyo ñuu ñiyiví ta vehe ñuhu sa iyo andiví

¹ Sa xihna ñi tyiño i zandaa ra Ndyoo sihin ñiyiví, saha ra cuhva sii ñu yozo caa cua zacahnu ñu sii ra. Ta i sicoo minoo vehe ñuhu ihya ñuu ñiyiví nu i zacahnu ñu sii ra.

²⁻³ I zavaha ñiyiví tañi minoo vehe zahma. Ta sisi si i sicoo uu tahan cuarto vaty tyazi zava ñu sihin zahma. Sa xihna ñi cuarto cuan nañi si Nu Ii, ta sisi si i siyucu minoo candelero ta minoo mesa nu siyozo pan ii. Ta cuarto sa cu uu cuan, nañi si Nu Ii Xaan Ca.

⁴ Sisi sa cu uu cuarto cuan i siyucu minoo altar xuhun cuaan nu i sahmi ra cu zutu ya cahnu cutu ta minoo caja iñi xuhun cuaan sa ñoho yuu nu ndyaa sa usi tahan nduzu ñuhu ta tutatu ra Aarón ta minoo quiyí xuhun cuaan sa ñoho zuhva maná.

⁵ Xiñi caja cuan nandyaa uu tahan ángel xuhun cuaan. Nañi si querubines. Ta ndyaa sa ndisi xaan sii maa ra Ndyoo nuu si. Ta zaca nduu tahan

ángel cuan ndisi si nuu caja cuan nu nañi si Nu Zaha Ra Ndyoo Tucahnu Iñi Sii Niyivi. Ma cuu nacatyí casi tandihí ca si sihin ndo vityi.

⁶ Ta tatu sa ndyaa listo tandihí ndaha tyiño cuu quihví ra cu zutu sisi cuarto sa xihna ñi cuan ñaa ñi cuhva cuñi ra sa cuenda sa zavaha ra tyiño ra.

⁷ Zoco minoo tuhun ñi ra cu zutu ya cahnu cuu quihví sisi cuarto cu uu cuan. Cuu quihví ra minoo tuhun ñi saha sa minoo cuiya. Ta ñaa ra niñi quití sa cua quití ra nu nañi si Nu Zaha ra Ndyoo Tucahnu Iñi Sii Ñiyivi. Tacuan i zavaha ra sa cuenda cuatyí maa ra ta sa cuenda cuatyí tandihí ñiyivi.

⁸ Ta sihin tandihí cuhva cuan zañaha Tatyí Ii sii yo vatyí quiví cuan ñá cuu quihví ndya vaha ñi ñiyivi nu ndyaa ra Ndyoo vatyí ndyaa inga vehe ñuhu cuan, ta maa ñi ra cu zutu cuu quihví yucuan.

⁹ Ta cuhva cuan zañaha si minoo cuhva ñiñi xaan sii maa yo vatyí sihin cuhva sahnú cuan i saha maa ra cu zutu sa saha maa ñiyivi sii ra Ndyoo, zoco ñá zanduvaha si sii ñu sa ndisa cuii.

¹⁰ Vatyí cuhva sahnú cuan i cahan si maa ñi sa cuenda ñaa sa cuu casi ñiyivi ta ñaa sa cuu coho ñu ta yozo caa cua ndundiñi ñu, ta saha si cuaha nuu ley sa cua tyaa ñu yahvi. Tandihí ihya zañaha si sii ñiyivi vatyí iyo cuatyí ñu ityi nuu ra Ndyoo. Cuhva sahnú cuan cuu sa cuñi ra Ndyoo sa cua zavaha ñiyivi ndya cua cuhva ra minoo cuhva saa sa vaha xaan ca.

¹¹ I quisi ra Cristo vatyí cua cuu ra ra cu zutu ya cahnu sa cuenda minoo cuhva vaha ca, ta i quihví ra sisi vehe ii sa ii xaan ca vatyí ndyaa si gloria.

Yiꞑi ñiyiꞑi i zavaha sii si, ta ña ndyaa si ñuu ñiyiꞑi ya.

¹² Ta ñá quihvi ra Cristo yucuan sihin niñi mvee ta sihin niñi minoo zindiqui luhlu. I quihvi ra nu ii xaan ca sisi gloria nu ndyaa ra Ndyoo vatyí sa sati ra niñi maa ra, ta sihin cuhva cuan i ñihi ra cuhva zandasi ra cuatyí tandihí yo tandihí cuii tyiemvu.

¹³ Ta tatu sihin cuhva sahnú sa sati niñi mvee ta niñi zindiqui ta sa sahmi ñiyiꞑi sii zindiqui ta cuu nduvaha ñiyiꞑi zuhva sihin ra Ndyoo,

¹⁴ vaha xaan ca cuu si vityi sihin niñi ra Cristo vatyí ñahñi cuatyí maa ra, ta i saha ra sii ra sii ra Ndyoo vatyí cua cuu ra sa cuenda cuatyí maa yo. I tyindyee Tatyí Ii sii ra, ta i cuu zavaha ra cuhva cuan. Zanduvaha si sii yo sa ndisa cuii, ta vityi ma caca xaan ca iñi yo yozo caa cua cuu ndasi cuatyí yo. Vityi tyaa yo yahvi sa ndisa cuii sii ra Ndyoo ndito.

¹⁵ Ra Cristo cuu ra cahan saha ñiyiꞑi ityi nuu ra Ndyoo sa cuenda tyiño saa i zandaa ra Ndyoo. Tacuan zavaha ra vatyí tacuan ta ñiyiꞑi i casi ra Ndyoo cua cuu ñihi ñu sa ndasi cuatyí ñu tandihí cuii tyiemvu vatyí yucuan cuu sa catyi ra Ndyoo sa cua cuhva ra sii ñu. Cua ñihi ñu sii si vatyí i sihi ra Cristo, ta yucuan cuenda ma tyiyahvi ca maa ñu sa cuenda cuatyí i zavaha ñu quivi i sindyaa ñu sihin tyiño sahnú i zandaa ra Ndyoo, quivi tañaha ca zandaa ra tyiño saa.

¹⁶ Tatu sa sihi minoo ñiyiꞑi ta i zandoo ra minoo tutu ta catyi si ñaa ndaha tyiño ra cua ñihi minoo minoo ñiyiꞑi sii ra, yoñi cua ñihi ndaha tyiño cuan tatu ma cuu zañaha ñu vatyí i sihi ndisa cuii sito ho si.

17 Zoco tatu i sihi ndisa cuii ra, tacuan ta ziqui cuu cutyiño ñu tutu i tyaa ra sa cuenda ndaha tyiño ra, ta cacu ndisa cuii tyiño i zandaa ra sa cuenda si.

18 Yucuan cuenda ndya sa xihna ñi tyiño i zandaa ra Ndyoo ta i sati ñiñi quití sa cuenda si vatyí cuñi si sa coo minoo sa cuu ta cua coto ñiyívi vatyí cua zavaha ra Ndyoo cuhva catyí ra.

19 Vatyí sa yaha nacatyí ra Moisés tandihí usi tahan ley maa ra Ndyoo sihin tandihí ñiyívi, ta ziqui i quihin ra ñiñi zindiqui lee ta ñiñi mvee, ta i tyihí ra ndutya, ta i zatyíi ra zuhva zoco yutu sa nañi hisopo sa nuhñi sihin yuhva cuaha, ta i quití ra sii si nuu tutu nu ndyaa ley cuan, ta i zatyíi ra sii si ta sii tandihí ñiyívi sihin ñiñi ta ndutya cuan.

20 Ta i catyí ra Moisés: “Ihya cuu ñiñi sa cuenda tyiño zandaa ra Ndyoo sihin ndo. Ihya cuu cuhva catyí ra cua zavaha ndo.” Tacuan i catyí ra Moisés.

21 Ta zuun ñi cuhva cuan i quití ra ñiñi sisi vehe ñuhu cuan ta nuu tandihí ndaha tyiño sa sityiño ñiyívi sa cuenda sa zacahnu ñu sii ra Ndyoo quívi cuan.

22 Cuhva catyí ley sahnu cuan cuñi si catyí si sa sa yatyí tandihí nduvaha ityí nuu ra Ndyoo sihin sa quití ñiyívi ñiñi nuu si. Ta tatu ñahñi ñiñi cua catí, ma cuu ndasi cuatyí ñiyívi.

I zandihí ra Cristo cuhva iyo sii cuatyí quívi i saha ra sa cuu ra

23 Ta ndaha tyiño sa iyo ñuu ñiyívi ya, minoo cuhva ñi cuu si sii sa iyo sisi gloria. Ta zuun ñi cuhva sa nduvaha si ityí nuu ra Ndyoo, ta tacuan tucu cuñi si sa ndu-ii sa iyo sisi gloria, zoco sihin minoo cuhva vaha xaan ca.

²⁴ Vatyí ra Cristo ñá quihví ra sisi minoo vehe i zavaha ñiyívi sa caa cuhva caa vehe sa cuu vehe ra Ndyoo sa ndisa. I quihví maa ra sisi gloria, ta cahan ra sihin ra Ndyoo sa cuenda maa yo.

²⁵ Ña cuñi si sa cuu ra Cristo cuaha saha tañi zavaha ra cu zutu ya cahnu hebreo ihya ñuu ñiyívi nu quihví ra vehe ii sihin niñi quiti tahan tahan cuiya.

²⁶ Vatyí tatu tacuan cuñi si sa cuenda ra Cristo, cua ndyehe ra tundoho cuaha saha ndya ta sino ñuu ñiyívi ta ndya vityi. Zoco ña tacuan cuu si. I quisi ra Cristo minoo saha ñi, ta i quisi ra vatyí cua zandihí ra cuhva iyo sii cuatyí. Ta i zandihí ra cuhva iyo sii si quívi i saha ra sa cuu ra.

²⁷ Ta ñuu ñiyívi ya, minoo saha ñi cua cuu yo, ta ziquí cua tyicuhva ra Ndyoo sii yo.

²⁸ Ta zuun ñi cuhva cuan i cuu si sihin ra Cristo. I sihi ra minoo saha ñi sa cuenda cuatyí cuaha ñiyívi. Ta cua quisi ra inga saha zoco yívi ca sa cuenda sa cua cuu ra sa cuenda cuatyí yo. Inga saha cua quisi ra vatyí cua zacacu ra sii ñiyívi sa ndatu xaan sii ra.

10

¹ Ley sahnú cuan, i cuu si tañi minoo xiñahñu ñi sii sa vaha sa cua coo cuee ca, zoco yívi sa vaha cuan cuu ley sahnú cuan sa ndisa vatyí sa cuenda cuhva sahnú cuan ta tahan tahan cuiya ta saha maa ñiyívi sa saha ñu sii ra Ndyoo, zoco ñá cuu zanduvaha si sii ñu sihin ra Ndyoo sa ndisa cuii.

² Tatu sa vatyí i nduvaha ñu sihin ra Ndyoo sa ndisa sihin cuhva cuan, minoo tuhun ñi saha cua

zavaha ñu sii si ta sa ndasi ñi cuatyí ñu ta ma caca ca iñi ñu sa iyo ca cuatyí ñu.

³ Zoco i saha ñu sa saha ñu sii ra Ndyoo tahan tahan cuiya, ta i nacohon iñi ñu cuatyí ñu cuhva cuan.

⁴ Vatyí niñi zindiqui ta niñi mvee, ma cuu zandasi si cuatyí yo.

⁵ Yucuan cuenda quivi i quisi ra Cristo ñuu ñiyivi i catyi maa ra sihin ra Ndyoo Zutu ra:

Ña cuzi iñun sihin sa sahani ñiyivi quiti ta saha ñu suun a ñaa inga sa cua cuhva ñu suun.

Yucuan cuenda i zavohon coño ñuhi vatyí cua cuu cuhve sii si suun.

⁶ Ñá tahan iñun ñaa sa cua cahmi ñiyivi a ñaa sa cua cuhva ñu sa cuenda cuatyí ñu.

⁷ Ta ziqui i catyi mi: “Ndyehe Ndyoo Zuti sa vasi zavehi cuhva cuñun

Taño catyi si nuu tutu moo.”

⁸ Tacuan i catyi ra Cristo, ta nu i catyi ra: “Ña cuñun ta ña tahan iñun ñaa sa saha maa ñiyivi ta sa sahmi ñu sa cuenda cuatyí ñu cuhva catyi ley sañu”,

⁹ ta ziqui i catyi tucu ra: “Ndyehe, vasi zavehi cuhva cuñun.” Ta sihin cuhva cuan ta zandihí ra Cristo cuhva sañu ta quisaha tucu ra inga cuhva saa.

¹⁰ Ta sihin cuhva saa ya, ndasi cuatyí yo, ta nduvaha yo sihin ra Ndyoo tandihí cuii tyiemvu vatyí sihi ra Cristo sa cuenda yo.

¹¹ Sihin cuhva sañu cuan nandyaa ra cu zutu ityi nuu altar tandihí quivi, ta tandihí quivi saha xaan ra sa saha ra sii ra Ndyoo, zoco ñá cuu zandasi si cuan cuatyí ñiyivi numinoo saha.

¹² Zoco i saha maa ra Cristo zuun ñi sii maa ra sii ra Ndyoo sa cuenda cuatyí yo minoo tuhun ñi saha, ta ziquí i sicundyaa ra siyo cuaha ra Ndyoo.

¹³ Ndatu ra quívi sa cua tyihi ra Ndyoo sii tandíhi ra xaan iñi sii ra sisi saha ra.

¹⁴ Vatyí sihin sa minoo tuhun ñi saha i sihi ra Cristo ta ndisa cuii i zanduvaha ra ityi nuu ra Ndyoo sii tandíhi ñiyívi cua sino iñi sii ra.

¹⁵ Ta saha tucu Tatyí Ii sa ndaa sa cuenda si vatyí catyi ra:

¹⁶ Ihya cuu tyiño cua zandei sihin ñiyívi hebreo Vazu ñá zavaha ñu cuhva catyi inga tyiño i zandei sihin ñu sa xihna ñi.

Cua tyei lei sisi añima ñu,
Ta cua tyei sii si sisi sa siñi tuñi xiñi ñu.

(Tacuan ta cua zavaha ñu sii si.)

¹⁷ Ta ziquí i catyi tucu ra Ndyoo:
Ta ma nacohon ca iñi cuatyí ñu ta cuhva ñá tyaa ñu yahvi sii.

¹⁸ Ta tatu sa zandasi ra Ndyoo cuatyí ñiyívi, ña cuñi ca si sa cahñi ñiyívi quií a sa cuhva ñu inga sa cua cuhva ñu sii ra Ndyoo sa cuenda cuatyí ñu.

Cuñi si sa natuhva yo sii ra Ndyoo

¹⁹ Yucuan cuenda, ndoho hermanos, cuu quíhvi maa yo nu ii xaan ca nu ndyaa ra Ndyoo vatyí i sati ra Jesús niñi ra.

²⁰ Ihya cuu cuhva saa i nuña ra Cristo sa cuenda maa yo vatyí i saha ra sa cuu ra. Ta cuhva cuan i ndata minoo zahma sa ndita caa nuu ra Ndyoo, ta vityí cuu quíhvi yo nu ndyaa ra Ndyoo, ta cua cundito yo tandíhi cuii tyiemvu.

²¹ Vityí ra cu zutu ya cahnu sa cuenda maa yo ndyaca ñaha ra tandíhi vehe ra Ndyoo.

22 Yucuan cuenda natuhva yo sii maa ra Ndyoo. Ta ma ndu-uu iñi yo. Nñi xaan cuu iñi yo vatyí cua tiin cuenda ra sii yo vatyí sa nacatya niñi ra Cristo añima yo, ta ma caca xaan ca iñi yo sa cuenda cuatyí yo vatyí ñahñi ca si, ta sa sicoo ndutya yo.

23 Ta vityí ma ndu-uu iñi yo, ta ma caca xaan iñi yo tatu cua zacacu ra Ndyoo sii yo a ma zacacu ra vatyí sa i catyí ra vatyí cua zacacu ra sii yo, ta nñi xaan cuñi si cuu iñi yo sii ra.

24 Ta nanducu yo cuhva tyindyee tahan yo sii tahan yo, ta cuhva cuan cua cuñi xaan ca yo sii tandihí hermano, ta cua zavaha xaan ca yo sa vaha.

25 Iyo ñiyiví ña sahan ca ñu culto, zoco maa yo ma zandoo yo sa tatahan yo. Ta nacuhva yo tundyee iñi sii minoo yo ta sii inga yo, ta ñihi ca cuñi si vityí vatyí ndyehe ndo vatyí sa cuñi saa quiví cua tyicuhva ra Ndyoo sii ñiyiví.

26 Ta vityí sa sito yo ñaa sa cuu sa ndisa, ta tatu catyí yo vatyí ña sino ca iñi yo, ma cuu ca zandasi ra Ndyoo cuatyí yo tatu tacuan zavaha yo.

27 Ma cuu caca iñi yo vatyí cua ñihi yo sa vaha, tatu tacuan zavaha yo. Cua cuxaan xaan ra Ndyoo sihin yo quiví cua tasi tuñi ra sii ñiyiví. Hin ñi cua cayu yo sihin ñiyiví xaan iñi sii ra Ndyoo.

28 Ta sa naha tatu ñá tyaa minoo ñiyiví yahvi sii ley i saha ra Ndyoo sii ra Moisés, ta tatu i saha uu a uñi tahan ñiyiví sa ndaa sa cuenda cuatyí ra, ñá cundahvi iñi ñiyiví sii ra. I sahñi ñu sii ra.

29 ¿Atu ña sito ndo vatyí ñihi xaan ca tahan si ndoho ñiyiví ña sino iñi sii Zehe ra Ndyoo? Ña tyaa ñu yahvi sii niñi ra Cristo sa sati ra quiví i zandaa ra Ndyoo tyiño saa sihin yo. Ta zacuxaan ñu sii Tatyí

Ii cuhva cuan. Ta saha ra Ndyoo Tatyí Ii ra sii yo vatyi tyindyee ra sii yo.

³⁰ Ta sito maa yo sii ra i catyi: “Yuhvi cuu ra cua cañi sii ñiyiví. Cua tasi tuñi sii ñu sa cuenda sa ña vaha sa i zavaha ñu.” Ta iyo tucu inga nu catyi si tyehen: “Cua tyicuhva ra ndyaca ñaha sii yo sii ñiyiví sii ra.” Catyi si.

³¹ Minoo sa zayuhu xaan sii yo cua cuu si tatu tahan si sii yo sa cañi ra Ndyoo sii yo.

³² Zoco nacohon iñi ndo cuhva i cuu si sihin ndo quiví naca quisaha sino iñi ndo sii ra Cristo. I ndoo ndo sihin ra Cristo vazú yí xaan i cuu si, ta i ndyehe xaan ndo tundoho sa cuenda ra.

³³ Iyo saha i zacucahan xaan ñiyiví nuu ndo ityi nuu cuaha xaan ñiyiví. Quiñi xaan i cahan ñu sii ndo, ta i zandyehe xaan ñu tundoho sii ndo. Ta iyo saha i ndyehe ndo tundoho vatyi i zandyehe ñiyiví tundoho sii inga ra tahan ndo.

³⁴ Vatyi i cundahvi iñi ndo sii ra ñoho vehe caa. Ta zí xaan i cuñi ndo vazú i nama ñiyiví ndaha tyiño ndo vatyi sito ndo vatyi cua ñihi ndo ndaha tyiño vaha ca sa ma tiví ta ma cunaa.

³⁵ Yucuan cuenda ma zaña ndo sa sino iñi ndo sii ra Cristo vityi vatyi cuee ca cua ñihi xaan ndo sa vaha sa cuenda si.

³⁶ Cuñi si sa zandyehe xaan ndo iñi ndo, ta cua cuu zavaha ndo cuhva cuñi ra Ndyoo, ta ziquí cua ñihi ndo sa sa catyi ra Ndyoo vatyi cua cuhva ra sii ndo.

³⁷ Vatyi catyi Tuhun Ndyoo: “Ña cucuee xaan ca ra. Sa cuñi quisi ra cua quisi.

³⁸ Ta ra sa nduvaha ityi nuu ra Ndyoo vatyi sino iñi ra sii ra, cuñi si sa nñi xaan cuu iñi ra sii ra tandíhi saha vatyi tatu quisaha nayuhu ra ta

ndu-uu iñi ra, ma cuzi ca iñi maa ra Ndyoo sihin ra.” Tacuan catyi ra Ndyoo.

³⁹ Zoco maa yo, yivi ñiyivi cunanuhu sata cuu yo. Maa ñu cuu ñiyivi cunaa. Zoco maa yo cuu ñiyivi sa ña zandoo sa sino iñi yo, ta cua cacu añima yo.

11

Cuhva cuñi si sa cun# iñi yo sii ra Ndyoo

¹ Tatu ni# cuu iñi yo sii ra Ndyoo sa ndisa cuii, sito vaha yo vatyi tatu iyo minoo sa sa catyi ra Ndyoo sa cua kuhva ra sii yo ta vazú ña ndyehe yo sii si vityi, zoco cuee ca cua ñihi yo sii si.

² Ñiyivi i sino xaan iñi sii ra Ndyoo ta sa naha ni# xaan i cuu iñi ñu sii ra, ta yucuan cuenda i catyi ra Ndyoo vatyi vaha ñu.

³ Sihin sa ni# iñi yo ta sito yo vatyi i cahan ra Ndyoo ta i sino ñuu ñiyivi. Cuu ndyehe yo sii si, zoco i sino si sihin sa ña cuu ndyehe yo.

⁴ Ni# xaan i cuu iñi ra Abel, ta yucuan cuenda vaha ca sa i saha maa ra sii ra Ndyoo ta ziqui sa i saha ra Caín. I quihin ra Ndyoo sii sa i saha ra Abel, ta sihin kuhva cuan i zañaha ra vatyi ndoo xaan i cuu ra Abel. Ta vazú sa naha sihi ra Abel, zoco siñi ca yo tuhun ra vazú ndya vityi kuhva i sino xaan iñi ra sii ra Ndyoo.

⁵ I sino xaan iñi ra Enoc sii ra Ndyoo, ta yucuan cuenda ñá sihi ra. Cuahan ra sihin ra Ndyoo ñi vatyi z# xaan i cuñi ra Ndyoo sihin ra.

⁶ Tatu ña ni# cuu iñi yo sii ra Ndyoo, ña z# cua cuñi ra sihin yo vatyi yoo ra cuñi tuhva sii ra Ndyoo, cuñi si vatyi cua sino iñi ra vatyi iyo ra Ndyoo, ta

cuñi si vatyí cua sino iñi ra vatyí saha ra Ndyoo sa vaha sii ñiyívi nanducu sii ra.

⁷ Nñi i cuu iñi ra Noé sii ra Ndyoo. I cahan ra Ndyoo sihin ra sa cuenda minoo sa cua coo ityi nuu ca, ta vazú tañaha ca ndyehe ra Noé minoo sa tacuan, zoco i tyaa ra yahvi sa cahan ra Ndyoo ta i zavaha ra minoo barco, ta cuhva cuan i zacacu ra sii ñiyívi sii ra. Sihin cuhva i sino iñi ra Noé sii ra Ndyoo ta i zañaha si vatyí ñá sino iñi tandíhi inga ñiyívi. Ta sa cuenda sa sino iñi ra Noé ta i ndyehe ra Ndyoo sii ra tañi sa ñahñi cuatyí ra.

⁸ Nñi iñi ra Abraham sii ra Ndyoo, ta i cana ra Ndyoo sii ra vatyí cua quita ra ñuu ra ta cuhun ra inga ñuu sa cua cuhva ra Ndyoo sii ra. Ta vazú ñá sito ra Abraham ndyamaa cua cuhun ra, zoco i tyaa ra yahvi ta cuahan ra.

⁹ Ta quívi i saa ra inga ñuu cuan, nñi xaan i cuu iñi ra sii ra Ndyoo ta ñá zandaa ra minoo vehe vaha vatyí sa sito ra vatyí yívi ñuu maa ra cua cuu si ta yívi yucuan cua ndoo ra. Ta tacuan tucu i zavaha ra Isaac ta ra Jacob.

¹⁰ Tacuan i zavaha ra Abraham vatyí ndatu ra sa cua cundyaca ra Ndyoo sii ra ndya inga ñuu vaha ca, ñuu i zavaha maa ra Ndyoo.

¹¹ Nñi xaan cuu iñi maa ña Sara sii ra Ndyoo, ta i sicoo zehe ña vazú sa sahnu xaan ña, ta yívi ca ñaha coo zehe cuu ña. Zoco i ñihi ña zehe vatyí sica iñi ña vatyí cua zavaha ra Ndyoo cuhva catyi ra.

¹² Ta yucuan cuenda i sicoo xaan ñiyívi sii ra Abraham. Vazú sa sahnu xaan ra ta ma cuu ca coo zehe ñu, zoco i sicoo minoo, ta i sicoo cuaha xaan ñiyívi sii ra tañi iyo cuaha xaan tiñoo andívi a tañi ñiyiti sa iyo yuhu tyañuhu.

13 Tandihí ñiyiví sa quehin tuhun ihya, nñi xaan i cuu iñi ñu sii ra Ndyoo, zoco i sihi ñu ta ñá ñihi ñu tandihí sa catyi ra Ndyoo vatyí cua cuhva ra, zoco i sito ñu vatyí cua quisi si cuee ca ta zñi xaan i cuñi ñu, ta i catyi ñu vatyí yiví ñuu ñu cuu ñuu ñiyiví ya sa ndisa.

14 Ta ñiyiví cahan cuhva cuan, zacoto ñu vatyí cuñi xaan ñu cuhun ñu sica ca (ndya gloria nu cu ñuu ñu sa ndisa cuii).

15 Vatyí tatu sa vatyí i ñoho xaan iñi ñu ñuu ñu nu i quita ñu, cuu cunanuhu ñu tatu cuñi ñu.

16 Zoco ñá cuñi ñu cunuhu ñu ndya ñuu ñu vatyí cuñi ñu cuhun ñu inga ñuu vaha ca sa cuu gloria. Yucuan cuenda ña cahan nuu ra Ndyoo catyi ra vatyí Ndyoo cuenda ñu cuu sii ra, ta i zavaha ra minoo ñuu ndya andiví nu cua cuhun ñu.

17 Quiví i nducu coto ihñi ra Ndyoo sii ra Abraham nñi xaan i cuu iñi ra Abraham vazu i catyi ra Ndyoo vatyí cahñi ra sii ra Isaac zehe ra. Ta ra Isaac i cuu minoo tuhun ñi zehe ra Abraham. Zoco i tyaa xaan ra Abraham yahvi sii ra Ndyoo vatyí i sino xaan iñi ra tuhun i saha ra Ndyoo sii ra.

18 Vatyí sa i catyi ra Ndyoo sihin ra Abraham: “Sa cuenda ra Isaac ta cua coo cuaha xaan ñiyiví suun.”

19 I sino iñi ra Abraham vatyí cuu zanandoto ra Ndyoo sii ñiyiví vazu sa sihi ñu. Ta cuu catyi yo vatyí i nandoto ra Isaac vatyí sa ndyaa sa cua cuu ra, ta ziquí i nacuhva ra Ndyoo sii ra sii zutu ra, ta ñá sihi ra.

20 Sa cuenda sa vatyí i sino iñi ra Isaac vatyí zavaha ra Ndyoo cuhva catyi ra, ta i sica ra sii ra

Ndyoo vatyi cua kuhva xaan ra sa vaha ityi nuu ca sii ra Jacob ta ra Esaú zehe ra.

21 Sa cuenda sa vatyi i sino iñi ra Jacob vatyi zavaha ra Ndyoo kuhva catyi ra, ta i sica xaan ra sa vaha sii ra Ndyoo sa cuenda tahan tahan zehe ra José. Quivi sa cuñi cuu ra Jacob ta si-iñi ndyaa ra sihin tutatu ra, ta i zacahnu ra sii ra Ndyoo, ta i sica ra sa vaha cuan sii ra.

22 Sa cuenda sa vatyi i sino iñi ra José vatyi zavaha ra Ndyoo kuhva catyi ra, ta quivi sa cuñi cuu ra i cahan ra sa cuenda yiqui ra. Ta catyi ra vatyi cuñi ra vatyi naquihin ñiyivi yiqui ra cahun sihin ñu quivi cua quita ñu ñuu Egipto.

23 Ni xaan i cuu iñi zutu ta zihí ra Moisés sii ra Ndyoo, ta yucuan cuenda ñá saha ñu sa cuu ra. Quivi i cacu ra ta i ndyehe ñu vatyi ndasa xaan ra, ta i tyixehe ñu sii ra uñi tahan yoo vatyi ñá yuhu ñu sii ley i cahan rey ñuu cuan nu i catyi ra vatyi cua cuu tandihí rayi ndyihí zehe ñiyivi.

24 Ta ra Moisés tucu ni xaan i cuu iñi ra sii ra Ndyoo, ta quivi i sahnú ra, ñá cuñi ra cuu ra zehe ñañi ra rey Faraón.

25 Tahan ca iñi maa ra sa cua ndyehe ra tundoho sihin ñiyivi sino iñi sii ra Ndyoo, ta ma cuzi iñi ra zuhva quivi zavaha ra cuatyi tañi zavaha ñiyivi ñuu Egipto.

26 I sica iñi ra vatyi vaha ca cua ndyehe ra tundoho sa cuenda ra Cristo, ra cua quisi cuee ca. Vaha xaan ca kuhva cuan ta ziqui tandihí xuhun cuaan ñuu Egipto cuñi ra Moisés vatyi ndatu ra sa cua kuhva ra Ndyoo minoo sa vaha xaan ca sii ra cuee ca.

27 Nii xaan i cuu iñi ra sii ra Ndyoo, ta yucuan cuenda i quita ra ñuu Egipto, ta ñá yuhu ra vazú i cuxaan xaan ra rey sihin ra. I zandyee xaan ra iñi ra vatyi sito ra vatyi cuahan ra Ndyoo sihin ra.

28 Nii i cuu iñi ra sii ra Ndyoo, ta i zavaha ra cuhva catyi ra sa cuenda sa cua cuu minoo mvee ticatyi lee tahan tahan vehe ta cua cahyi ñiyivi niñi ti yutu yuvehe ñu. Tacuan i zavaha ra vatyi ma cahñi ángel ra Ndyoo sii ra cu zehe nuu ñiyivi hebreo.

29 Ta nii i cuu iñi tandihi ñiyivi hebreo sii ra Ndyoo. Yucuan cuenda i yaha ñu Tyañuhu Cuaha cuan tañi sa sica ñu nu ñuhu ityi. Zoco ñiyivi ñuu Egipto cuan, ñá cuu yaha ñu. I sihi ñu sisi tyañuhu cuan.

30 Zuun ñi sa cuenda sa nii cuu iñi ñu hebreo, ta i nduva nuzama siconduu ñuu Jericó vatyi i siconduu tandihi ñu yuñuu Jericó usa tahan quivi tañi i catyi ra Ndyoo.

31 Sa cuenda sa nii cuu iñi ña Rahab sii ra Ndyoo ta ñá sihi ña sihin ñiyivi ñá tyaa yahvi sii ra Ndyoo ñuu ña. Vazu minoo ñaha zii iñi i cuu ña, zoco ñá sihi ña vatyi i tin cuenda vaha ña sii ra hebreo, ra i sindyehe tatu cuu quindyaa ra ñuu ña.

32 ¿Ta ñaa ca sa cuñi si sa catyi vityi? Ma cuyatyi ca quehin sa cuenda tandihi cuii ñiyivi i cunii xaan iñi sii ra Ndyoo, tañi ra Gedeón, ra Barac, ra Sansón, ra Jefté, ra rey David, ra Samuel ta tandihi inga ra profeta.

33 Sa cuenda sa nii xaan cuu iñi ñu sii ra Ndyoo ta i zahacanaa ñu sii inga rey. I zavaha xaan ñu sa ndoo. I ñihi ñu sa sa catyi ra Ndyoo vatyi cua cuhva ra sii ñu. I tyazi ñu yuhu ndicaha.

³⁴ I ndahva ñu ñúhu sa ñihi xaan cayu. I cacu ñu qui^vi i cuñi ñiy^vi cahñi ñu sii ñu sihin espada. Vazu ña ñihi ñu, zoco i zandundyee ra Ndyoo sii ñu. I cuu zahacanaa xaan ñu nu sahñi tahan ñu, ta i sino sihin ñu cuaha xaan ityi zandaru inga ñuu.

³⁵ Ta iyo ñuzihⁱ ñi xaan i cuu iñi ñu ta i nandoto ñiy^vi sii ñu sa yaha i sihi ñu. Zoco inga ñiy^vi, ñi xaan i cuu iñi ñu sii ra Ndyoo, zoco i ndyehe xaan ñu tundoho ta i sihi ñu vatyⁱ ñá zandoo ñu sii ra Ndyoo vazu sihi ñu sa catyⁱ ra. Sito ñu vatyⁱ tatu ma zandoo ñu sa sino iñi ñu cua nandoto ñu minoo cuhva vaha xaan ca.

³⁶ Inga ñiy^vi tahan xaan ñu tundoho vatyⁱ sacu ndyaa xaan ñiy^vi sii ñu, ta i cañi ñu sii ñu, ta cuhva ndya sihñi ñu sii ñu sihin cadena ta tyihⁱ ñu sii ñu vehe caa.

³⁷ I cañi ñiy^vi sihin yuu sii inga ñiy^vi sino iñi sii ra Ndyoo, ta sii inga ñu i sahndya zava ñu. I nducu coto ihñi xaan ñu sii ñu. I sahñi ñu sii ñu sihin espada. Inga ñiy^vi, ñahñi zahma ñu sicoo. I ndihvⁱ ñu ñi mvee ticatyⁱ ta ñi mvee. Ndahvi xaan ñu. Ndyehe xaan ñu tundoho. Ta quiñi xaan i zavaha ñiy^vi sihin ñu.

³⁸ Vaha xaan vaha xaan maa ñu sino iñi cuan, ta yaha xaan quiñi i zavaha ñiy^vi ñuu ñiy^vi sihin ñu. I sica noo ñu nu yoñi ñiy^vi iyo ta yucu. Ta i quihvⁱ xehe ñu yavi yuu ta yavi ñuhu.

³⁹ Tandihⁱ ñu cuan, ñi xaan i cuu iñi ñu sii ra Ndyoo, ta vaha i cahan ra Ndyoo sa cuenda ñu, zoco ñá ñihi ñu sa sa catyⁱ ra Ndyoo vatyⁱ cua cuhva ra sii ñu.

⁴⁰ Vatyⁱ cuñi ra Ndyoo sa cua cuatu ñu ta ñihi ñu sa vaha ca ñn ñi sihin maa yo. ñn ñi sihin maa yo cua nduvaha xaan ñu ityi nuu ra.

12

Nanacohon iñi yo sii ra Jesús tandihí saha

¹ Cuaha xaan ñiyivi sa ñi xaan i cuu iñi sii ra Ndyoo ta sihi ñu ta ndyehe ñu sii maa yo vityi. Yucuan cuenda nazandoo yo sii tandihí sa zayanga sii yo, ta cua cuu cundyico yo sii ra Cristo. Ta nazandoo yo cuatyí yo vatyí cuu si tañi minoo xayu saha yo. Ta nazandyee xaan yo iñi yo ta zañihi yo cahun yo ityi nuu sihin Tuhun Ndyoo.

² Nanacohon iñi yo sii ra Jesús tandihí saha. Maa ra cuu ra zañaha sii yo kuhva cuñi si sa cuní xaan iñi yo sii ra Ndyoo. I sito ra vatyí zí xaan cua cuñi ra cuee ca, ta yucuan cuenda i saha ra sa cahñi ñiyivi sii ra. Ñá tyaa ra yahvi sii ticahan nuu sa cuu ra. Ta vityi ndyaa ra siyo cuaha ra Ndyoo.

³ Tatu cuñi ndo sa ma cundihi iñi ndo ta ma ndu-uu iñi ndo sa zatyíño ndo tyiño ra Ndyoo, zaha ndo cuenda kuhva i zandyee xaan ra Jesús iñi ra sihin kuhva i zavaha xaan ñiyivi sa ña vaha sihin ra.

⁴ Vatyí maa ndo tañaha ca cundyee iñi ndo sa zavaha ndo sa vaha kuhva ndya cati niñi ndo saha sa ñá zavaha ndo sa ña vaha.

⁵ Ta jatú sa i naa iñi ndo kuhva vaha cahan Tuhun Ndyoo sihin ndo tañi sa zehe ra Ndyoo cuu sii ndo? Ta catyi si tyehen:

Zehe luhli, tyoon yahvi tatu zandoho ra Ndyoo suun,

Ta zandyeyun iñun tatu cañi ra suun;

⁶ Vatyí tatu cuñi xaan ra Ndyoo sii minoo ra, zandoho ra sii ra,

Ta ñihi xaan cañi ra sii tandihí ñiyivi tñin cuenda ra.

⁷ Cañi ra Ndyoo sii ndo vatyi cuñi ra sa cua cutuhva vaha ndo. Tacuan zavaha ra vatyi zehe ra cuu sii ndo. Yoñi zehe ñiyivi sa ma ndoho si zacuu zutu si.

⁸ Tuhva ra Ndyoo cañi zuhva sii tandihi yo sa cuu zehe ra. Tatu ma cañi ra sii ndo, cuñi si catyi si vatyi yivi zehe ra cuu sii ndo sa ndisa.

⁹ Ta inga tucu cuhva, tyaa yo yahvi sii zutu yo, ra ñuu ñiyivi ya, tatu zandoho ra sii yo. ¿Atu ña ñiñi xaan ca sa tyaa yo yahvi sii ra Ndyoo ta cundito yo tandihi cuii tyiemvu?

¹⁰ Vatyi zutu yo sa iyo ñuu ñiyivi ya, i cañi ra sii yo zuhva quivi cuhva cuñi maa ra. Zoco ra Ndyoo Zutu yo, cañi ra sii yo minoo cuhva sa cua tyindyee sii yo. Ta cuhva cuan, cua nduu yo ñiyivi vaha xaan tañi maa ra.

¹¹ Quivi sa ndoho yo, ña zii cuñi yo. Nducuihya iñi yo zacuu si. Zoco cuee ca ta nduu yo ñiyivi vaha sa ndisa cuii ta zii cuñi yo tatu cutuhva yo sa zañaha ra Ndyoo sii yo quivi cañi ra sii yo.

Ica xaan tatu ma tyaa yo yahvi sa cahan ra Ndyoo

¹² Yucuan cuenda zandyee ndo iñi ndo, ta ma caca iñi ndo vatyi ma cuu ca cundyico ndo ityi ra Cristo.

¹³ Caca tandihi ndo ityi vaha. Tacuan ta yoñi ndo cua ndoyo ñuhu vazu ta sino vaha ca iñi ndo. Cua ndundyee xaan ca iñi ndo sihin Tuhun Ndyoo.

¹⁴ Nducu ndo cuhva coo sa taxi sii ndo sihin tandihi ñiyivi. Ta nducu ndo cuhva cuu ndo niyivi vaha xaan tañi tahan si cuu ñiyivi ra Ndyoo. Vatyi tatu ña tacuan iyo ndo, ma ndyehe ndo sii ra Ndyoo.

15 Zaha vaha ndo cuenda sii minoo ndo ta sii inga ndo coto coo minoo ndoho ma sino ca iñi sii ra Cristo, ta ma ñihi ca ra cuan sa cua kuhva ra Ndyoo sii ndo. Ta coto quita minoo ra sa tacuan ta cua zañaha ra minoo kuhva ña vaha nu yucu ndo ta ma sino ca iñi ndo, ta cuaha xaan ndo cua tiví.

16 Ta coto ñáha cuzu ndo sihin minoo ñaha tatu yiví ñazihí ndo cuu, ta coto ñáha zavaha ndo minoo sa ña vaha ta cua zañaha si vatyi ña sino iñi ndo sii ra Ndyoo sa ndisa cuii. Tañi ra Esaú ta sa naha, i cuñi ra sa cuzama ra, ta yucuan cuenda i xico ra tandihí ndaha tyiño sa cua tahan si sii ra sii yañi ra, ta ñá ñihi ra sii si.

17 Sa sito ndo vatyi cuee ca i cuñi ra nañihi ra sa vaha cuan, zoco ñá cuu ca. Ñá cuu ca ndu-uu iñi ra cuatyi ra vazú i sacú xaan ra.

18 Ta maa ndo, ma tahan ca si sii ndo tañi i tahan si sii ñiyiví hebreo vatyi ña vasi ndo nu ndyaa minoo sa cuu ndyehe ndo. Ma ndyehe ca ndo sa cayu xaan ñúhu ta cuaha xaan inga sa iyo tañi sa ñaa ta tyiyatyí. (Tacuan i tahan ñiyiví hebreo quiví i saha ra Ndyoo ley ra sii ñu.)

19 Ñá siñi maa ndo nduzu cutu ta nduzu ra Ndyoo tañi quiví i cahan ra sihin ñu hebreo ndya kuhva sica ñu tumañi iñi sa ma cahan ca ra.

20 Ñá cuu cundyee iñi ñu tyiño i tava ra Ndyoo vatyi i catyi ra vatyi tatu vazú minoo quití cua tñn sii yucu Sinaí cuan, cuñi si sa cahñi ñiyiví sii tí.

21 Iyo xaan i cuu tandihí kuhva cuan ndya kuhva ndya i catyi ra Moisés: “Yuhu xein ndya kuhva nihi.” I catyi ra quiví cuan.

22 Zoco maa ndo cuahan ndo ndya inga yucu sa nañi Sión. Yucuan cuu ñuu maa ra Ndyoo ndito.

Ñuu Jerusalén sa ndyaa andiví cuu si. Nu iyo cuaha xaan cuaha xaan ángel sa zii xaan cuñi.

²³ Ta nu yucu tandihí ñiyiví sino iñi, ñu sa ndyaa ziví andiví. Ta nu ndyaa ra Ndyoo, ra cua tyicuhva sii tandihí ñiyiví, ta nu yucu añima ñiyiví vaha, ta sa nduu ñu ñiyiví ñahñi ca cuatyí.

²⁴ Ta nu ndyaa ra Jesús, ra sa cahan saha ñiyiví sa cuenda tyiño saa i zandaa ra Ndyoo sihin ñiyiví. I sati niñi ra Jesús vatyí cua ndasi cuatyí ñiyiví, ta ña sica si sa cuu ñu tañi i zavaha niñi ra Abel.

²⁵ Yucuan cuenda coto vaha ndo sii ndo ta tyaa ndo yahví sii ra cahan sihin ndo vatyí tatu ñá cacu ñiyiví hebreo sa ñá tyaa ñu yahví sii ra Moisés, vihi cuí ca maa yo tatu ma tyaa yo yahví sii ra cahan ndya andiví.

²⁶ Quiví i cahan ra ndya Yucu Sinaí i zacanda nduzu ra sii ñuhu. Ta vityí catyí ra: “Inga saha cua zacande ñuhu ñuu ñiyiví ta andiví tucu.”

²⁷ Ta sa cahan ra cuhva cuan cuñi si catyí si vatyí quiví cua zacanda ra sii si ta cua zanaa ra sii tandihí sa cuu naa, ta cua nandoo maa ñi sa ma cuu cunaa. Nu ndyaca ñaha ra Ndyoo cuu sa ma cuu cunaa,

²⁸ ta yucuan cua cundyaa maa yo. Yucuan cuenda nazacahnu xaan yo sii ra Ndyoo cuhva cuñi maa ra. Ta nayuhu xaan yo sii ra.

²⁹ Vatyí ra cu Ndyoo maa yo ñúhu cuu ra, ta cua zanaa ra sii tandihí sa ña vaha.

13

Cuhva cuñi si zavaha yo ta cua tahan iñi ra Ndyoo

¹ Ma zandoo ndo sa cuñi xaan ndo sii tandihi hermano.

² Cuhva ndo sa casi ñiyivi saa vehe ndo vazu ña sito vaha ndo sii ñu vatyí iyo saha i zacasi ñiyivi sii ángel kuhva cuan, ta ña sito ñu tatu ángel cuu ra.

³ Ma naa iñi ndo sii ra ñoho vehe caa. Cundahvi iñi ndo sii ra tañi sa maa ndo ñoho vehe caa. Ta cundahvi iñi ndo sii ra zavaha xaan ñiyivi sa ña vaha sihin vatyí sa tuu iñi ndo yozo caa iyo tundoho cuan vatyí ñiyivi cuu tucu maa ndo.

⁴ Tatu sa tindaha ndo, tyaa ndo yahvi sii si, ta ma zavaha ndo sa quiñi sihin inga ñaha a sihin inga rayii. Cua tasi tuñi xaan ra Ndyoo sii ñiyivi zavaha sa quiñi tañi ra quixi sihin inga ñaha sa yivi ñazihí ra cuu.

⁵ Ma cuu ndo ñiyivi sa cuñi xaan xuhun. Ndo ndo vaha sihin sa iyo sii ndo vatyí sa i catyí maa ra Ndyoo: “Ma zandoi sii ndo, ta ma zañe sii ndo.”

⁶ Yucuan cuenda ñi xaan cuu iñi yo ta catyí yo: Ra Ndyoo cuu ra tyindyee sii; Ma yuhi ñaa sa cua zavaha ñiyivi sii.

⁷ Nacohon iñi ndo sii ra i zacuaha Tuhun Ndyoo sii ndo. Nacañi iñi ndo sa cuenda kuhva i quita vaha maa ra, ta ñi xaan cuu iñi ndo tañi sa ñi iñi maa ra.

⁸ Ña záma ra Jesucristo. Zuun ra cuu ra icu, ta zuun ra cuu ra vityí ta tandihi cuii tyiemvu.

⁹ Ma zandoo ndo ityí vaha, ta ma sino iñi ndo ñaa tuhun saa a ñaa sa zin cua zacuaha ñiyivi. Saha maa ra Ndyoo tumañi iñi sii yo, ta tacuan ta cua ndundyee iñi yo sihin Tuhun Ndyoo ta yivi sa caca xaan iñi yo sa cuenda ñaa sa ma cuu casi yo vatyí ña tacuan ta nduu yo ñiyivi vaha ityí nuu ra

Ndyoo. Ñahñi tyindyee cuhva cuan sii ñiyivi tyaa xaan yahvi sii si.

¹⁰ Iyo minoo altar sa cuenda maa yo. Cruz nu i sihi ra Cristo cuu si. Ta ma cuu tyindyee si sii ñiyivi nducu cuhva cacu ñu sihin sa tyaa xaan ñu yahvi sii cuhva sahnu cuan tañi zavaha ñiyivi hebreo sa ña sino iñi sii ra Cristo.

¹¹ Sihin cuhva sahnu cuan, i sahñi ra cu zutu ya cahnu quitì sa cuenda cuatyì ñiyivi. I sindyaca ra niñi ti sisi vehe ñuhu nu ii, ta i sahmi ra sii ti ndya zava yuñuu.

¹² Yucuan cuenda i ndyehe tucu ra Jesús tundoho ndya zava yuñuu vatyì cua zanduvaha ra sii ñiyivi sihin niñi maa ra.

¹³ Yucuan cuenda nacuhun maa yo ndya zava yuñuu sihin ra Cristo. (Cuñi si catyi si vatyì ma cundyico ca yo costumbre sahnu tañi zavaha inga ñiyivi. Cua cundyico yo sii ra Cristo ta zhin ñiyivi cuu yo.) Natyaa siyo yo sii yo sii costumbre sahnu vazú ndyehe yo tundoho sa cuenda si.

¹⁴ Vatyì ñuu ñiyivi ya; yivi ñuu maa yo cuu si; nanducu maa yo sii minoo ñuu sa cua coo cuee ca.

¹⁵ Nanducu yo sa cua tyindyee ra Jesús sii yo, ta ziqui cua nacuhva yo tyahvi ndyoo sii ra Ndyoo tandihì cuii cuhva. Cua catyi yo sihin ñiyivi vatyì sito yo sii ra.

¹⁶ Ma zaña ndo sa zavaha ndo sa vaha ta sa zasa ndo sa sii ndo sii ñiyivi ndahvi vatyì zhi xaan cuñi ra Ndyoo tatu zacahnu yo sii ra cuhva cuan.

¹⁷ Tyaa ndo yahvi sii ra cu nuu sii ndo sa cuenda Tuhun Ndyoo. Zavaha ndo cuhva catyi ra vatyì zacuenda ra sii ndo ta ma ndoyo ñuhu ndo. Cua nacuhva ra cuenda sii ra Ndyoo sa cuenda tyiño

ra. Tatu zavaha maa ndo sa vaha, zii cua cuñi ra quivi cua cuhva cuenda ra, zoco tatu ma zavaha ndo sa vaha, ña zii cua cuñi ra, ta cua ndoho ndo.

¹⁸ Cahan ndo sihin ra Ndyoo sa cuenda ndi vatyi sito vaha ndi vatyi zavaha ndi sa vaha, ta cuñi xaan ndi zavaha ca ndi sii si.

¹⁹ Ta zañiñi sii ndo vatyi caca ca ndo sii ra Ndyoo sa cuende vatyi tacuan ta cua cuu quite ihya ta quisi nanuhi nu yucu ndo yatyi ca.

²⁰ Maa ra Ndyoo cuu ra saha sa coo sa taxi añima yo. I zanandoto ra sii ra Jesucristo, ra ndyaca ñaha sii yo. Ra Jesús cuu ra zacuenda xaan sii yo tañi zacuenda minoo ra cu pastor sii mvee ticatyi zono ra. Sa cuenda sa i sati niñi ra Jesús quivi i zandaa ra Ndyoo tyiño saa sihin yo ta i nduu ra pastor cuenda yo.

²¹ Natyindyee maa ra Ndyoo sii ndo sihin tundyee iñi maa ra sa cuenda ra Jesucristo, ta cua cuu zavaha ndo tandihi cuhva cuñi maa ra. Ta nazacahnu yo sii ra Jesucristo tandihi cuii tyiemvu. Ta nacuu si tacuan, ta nacuu si sa ndisa.

²² Zoco sa ndyoo ñi ndoho hermanos tyizoho vaha ndo sa catyi ihya vatyi ña cuaha xaan tyei.

²³ Cuñi sa cua coto ndo vatyi sa quita ra hermano Timoteo vehe caa vityi. Tatu saa ra ihya yatyi, cua cuhin sihin ra nu yucu ndo.

²⁴ Cuhva ndo minoo nacumi sii tandihi ra hermano ta sii ra hermano ra cu nuu sii ndo. Ra hermano nu cu si Italia tasi ra minoo nacumi sii ndo.

²⁵ Nacuhva xaan ra Ndyoo tumañi iñi sii tandihi ndo.

Tuhun Ndyoo sihin tyehen ñi
New Testament in Mixtec, Chayuco (MX:mih:Mixtec,
Chayuco)

copyright © 1979 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Chayuco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Chayuco [mih], Mexico

Copyright Information

© 1979, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Chayuco

© 1979, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

4924062e-6bf2-54cb-87ed-9874f41e7991